

gemeente **Dalfsen**

HANDBOEK INWONER BETROKKENHEID

INTERN HANDBOEK

INLEIDING

Hoi collega!

Het inwonerbetrokkenheidsbeleid (<https://www.dalfsen.nl/betrekken-inwoners>) is de basis voor onze organisatie rondom het samenspel met onze inwoners. Het beleid is vastgesteld en iedereen kan er mee aan de slag. Toch heb ik gemerkt in de gesprekken die ik intern gevoerd heb, dat niet iedereen van het beleid af weet of weet wat hij of zij er mee kan en moet doen.

Vandaar dat ik dit handboek heb ontwikkeld die we intern kunnen gebruiken rondom dit onderwerp. Dit handboek is de praktische uitwerking van het beleid en het helpt je verder op weg om het samenspel goed te organiseren.

Ik ben, als adviseur inwonerbetrokkenheid, op elk moment in het proces inzetbaar om je te ondersteunen, helpen en te adviseren. Weet mij dan ook te vinden! (m.niemeijer@dalfsen.nl)

Marlot Niemeijer

De gemeente Dalfsen hecht grote waarde aan het betrekken van inwoners. Samen zorgen we ervoor dat we op een fijne plek wonen, werken en leven. We hebben op papier gezet hoe we inwonerbetrokkenheid vormgeven, zodat ons samenspel soepel verloopt en we allemaal weten waar we aan toe zijn. Zowel wanneer we als gemeente met een initiatief naar onze inwoners gaan als wanneer een inwoner zelf met een initiatief aan de slag gaat.

Wist je dat?

Het inwonerbetrokkenheidsbeleid de basis is voor hoe we ons samenspel met onze inwoners, ondernemers en andere partijen doen. Dit geeft de kaders weer waarin we dit samenspel organiseren.

INWONERBETROKKENHEID OP Z'N DALFS

Wat betekent inwonerbetrokkenheid eigenlijk binnen onze organisatie? De visie die wij in Dalfsen hebben is als volgt:

“Het betrekken van inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en andere betrokkenen bij projecten en processen van de gemeente. En het aanmoedigen van ideeën en initiatieven vanuit de Dalfser samenleving om de gemeente Dalfsen mooier te maken.”

Drie kernwaarden

Aan de basis van onze visie liggen drie kernwaarden. Deze waarden zeggen iets over de manier waarop we naar inwonerbetrokkenheid kijken en hoe we dit willen doen. Deze kernwaarden zijn opgesteld op basis van de gesprekken met gemeenteraad, college, ambtenaren en inwoners.

1

OPEN

2

LAAGDREMPELIG

3

DUIDELIJK

Vijf uitgangspunten

1. Maatschappelijke waarde centraal
2. Maatwerk
3. Heldere communicatie
4. Inclusief
5. Evalueren en leren

VORMEN VAN INWONER BETROKKENHEID

Je hebt verschillende manieren van inwonerbetrokkenheid. De ene keer nemen wij als gemeente het initiatief wanneer we een maatschappelijk probleem willen oplossen of nieuwe beleid willen maken. De andere keer komt het vanuit een inwoner of onderneming zelf. Wie het initiatief neemt kan dus verschillen. Daarom maken we onderscheid tussen drie 'smaken' van inwonerbetrokkenheid:

1. Overheidsinitiatieven - wij nemen het initiatief
2. Inwonersinitiatieven - de inwoner neemt het initiatief
3. Externe initiatieven - een organisatie neemt het initiatief

WANNEER BETREK IK INWONERS?

Als het gaat om overheidsinitiatieven, waarbij wij dus het voortouw nemen, is het belangrijk om te weten wanneer je precies aan inwonerbetrokkenheid moet doen. Daarvoor is een afwegingskader opgesteld. Deze vind je op de pagina hierna.

Beantwoord de vragen uit dit afwegingskader en je weet of je onze inwoners moet betrekken.

Daarnaast is de basis dat wij als gemeente altijd aan enige vorm van participatie doen, informeren = eigenlijk geen participatie, maar een verplichting!

Indien je vanuit het afwegingskader 'ja' zegt op het betrekken van onze inwoners, dan ben je verplicht het stappenplan te volgen in dit handboek.

AFWEGINGSKADER

FASTGESTELD IN HET BELEID

INWONERBETROKKENHEID

Stel jezelf de volgende vragen:

- Is er voldoende beleidsruimte (juridisch, inhoudelijk, financieel, qua tijd en planning) en/of is die te maken?
- Zijn er belanghebbenden die mee willen praten en denken en hebben ze voldoende kennis om dit te kunnen doen?
- Is er voldoende doorlooptijd?
- Is er voldoende organisatiekracht (kennis, middelen, tijd) en geld voor zo'n proces?

Wel kiezen voor participatie:

- Er zijn belangen van inwoners gemoeid met het project en het is een maatschappelijk gevoelig onderwerp. Zorgvuldigheid is voor het proces belangrijker dan snelheid.
- Het gaat om een ingewikkeld onderwerp. We hebben onvoldoende inzicht in de problematiek en/of oplossingsmogelijkheden en hebben de bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties nodig om tot beter inzicht te komen.
- We moeten ingrijpen in de directe leefomgeving van bewoners. Bij de keuze welke maatregelen het beste zijn, is het goed om de betrokken inwoners te betrekken.
- We hebben partners (organisaties en/of inwoners) nodig om het beleid tot een succes te maken. Dan is het zinvol om samen met de partners het beleid voor te bereiden.
- Er is een goede kans dat bewoners de kwaliteit van de beleidsvoorstellen kunnen verbeteren, bijvoorbeeld omdat bewoners creatief zijn.
- Bestuurders willen graag samen met inwoners plannen maken, zijn bereid daar tijd voor vrij te maken en het onderwerp leent zich daar goed voor.

Niet kiezen voor participatie:

- Er is nauwelijks beleidsruimte. De kaders zijn zo krap of beperkend dat er geen werkelijke ruimte is voor de inbreng en invloed van participanten.
- Het probleem is duidelijk en de oplossing ligt voor de hand: gewoon daadkrachtig besturen.
- Er is niet voldoende tijd en geld om participatie op een zorgvuldige manier te doen. De nadelen van uitstel van het beleid zijn groter dan de nadelen van het niet betrekken van de inwoners bij de voorbereiding.
- De beleidskeuzes zijn in feite al gemaakt, het besluit is voorspelbaar. Kijk of je in de volgende fase van het beleidsproces inwoners wel invloed kunt geven.
- Het gaat niet lukken om het onderwerp transparant en open te bespreken.
- Er is geen ruimte voor professionele en/of onafhankelijke procesbegeleiding, terwijl de situatie daar wel om vraagt.

GEEN INSPRAAK VERPLICHT INDIEN

VASTGESTELD IN DE PARTICIPATIEVERORDENING

Geen inspraak wordt verleend:

- a. ten aanzien van ondergeschikte herzieningen van een eerder vastgesteld beleidsvoornemen;
- b. als inspraak bij of krachtens wettelijk voorschrift is uitgesloten;
- c. als sprake is van uitvoering van hogere regelgeving waarbij het bestuursorgaan geen of nauwelijks beleidsvrijheid heeft;
- d. inzake de vaststelling van de begroting, de tarieven voor gemeentelijke dienstverlening en belastingen bedoeld in hoofdstuk XV van de Gemeentewet;
- e. ten aanzien van voorgenomen benoemings-, aanstellings- en aanwijzingsbesluiten
- f. indien de uitvoering van een beleidsvoornemen dermate spoedeisend is dat inspraak niet kan worden afgewacht;
- g. indien het belang van inspraak niet opweegt tegen het belang van de verantwoordelijkheid van de gemeente voor kwetsbare groepen in de samenleving.

AAN DE SLAG, WAAR BEGIN IK?

Als je op basis van het afwegingskader komt tot het **wel** kiezen voor participatie dan ben je er natuurlijk nog niet! Want, waar begin ik dan? Om je te helpen heb ik een stappenplan opgesteld. Dit stappenplan neemt je mee door alle stappen die je kan nemen om tot een plan van aanpak te komen. Dit plan van aanpak is verplicht om op te stellen en toe te voegen aan je projectplan, college of raadsvoorstel.

STAP 1 PARTICIPATIENIVEAU KIEZEN

De Dalfser participatieladder

Veel gemeenten in Nederland maken gebruik van de participatieladder. Daarin wordt beschreven welke niveaus van invloed inwoners kunnen hebben op gemeentelijke processen en projecten. In Dalfsen hebben we de participatieladder zo uitgewerkt dat ook duidelijk wordt wat we met de uitkomsten doen en daarmee wat de mate van invloed is per niveau.

1 Informeren (luisteren) - onderaan de trap

Het gemeentebestuur bepaalt wat er gaat gebeuren en hoe dat gaat gebeuren, en houdt de betrokkenen hiervan op de hoogte. Betrokkenen kunnen geen input leveren bij de beleidsontwikkeling of het overheidsinitiatief.

2 Raadplegen (meedenken)

Het gemeentebestuur bepaalt in grote lijnen wat er gaat gebeuren en hoe dat gaat gebeuren, maar ziet betrokkenen als gesprekspartner. Het proces richt zich op het ophalen van ervaringen, meningen en nieuwe ideeën over een bepaald onderwerp, ontwikkeling of beleid. Dit levert inzicht op in de wereld van de betrokkenen. De uitkomsten weegt de politiek mee in het vormen van een oordeel, maar ze verbindt zich niet per definitie aan datgene wat er uit de gesprekken komt.

3 Adviseren (meedenken/meedoen)

Het gemeentebestuur vraagt betrokkenen mee te denken over plannen of te ontwikkelen beleid zodat deze kunnen worden verrijkt en versterkt. De politiek verbindt zich in principe aan de resultaten, maar kan bij de uiteindelijke besluitvorming hiervan afwijken. Als dat het geval is, zal het bestuursorgaan dat beargumenteren.

4 Coproduceren (meedoen)

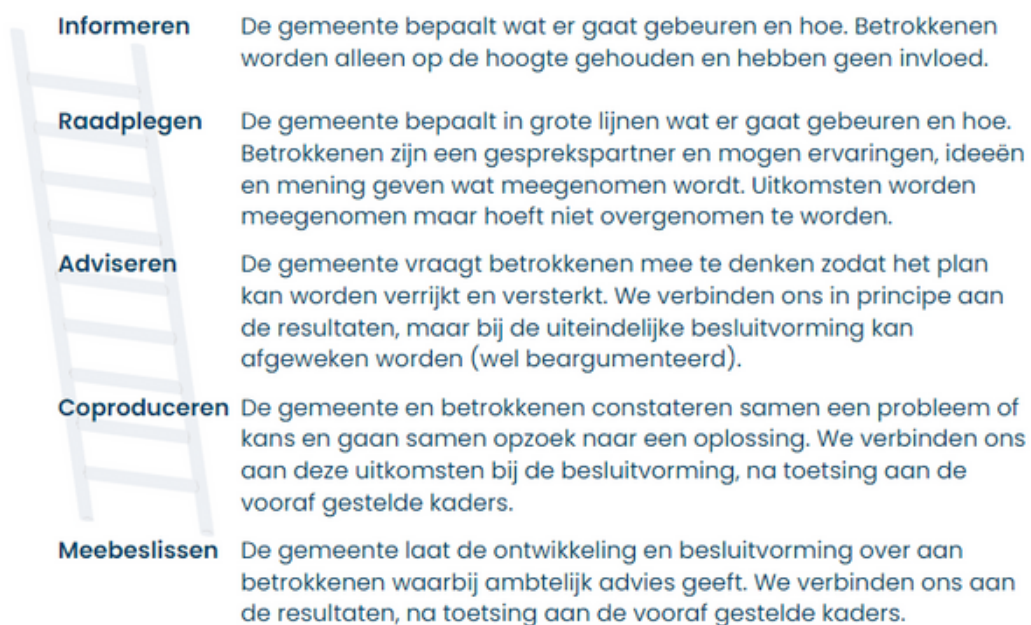
Het gemeentebestuur en betrokkenen constateren een probleem of kans en gaan vervolgens gezamenlijk op zoek naar een oplossing of uitwerking daarvan. De politiek verbindt zich in principe aan deze uitkomsten bij de uiteindelijke besluitvorming, na toetsing aan vooraf gestelde randvoorwaarden.

5 Meebeslissen (meebeslissen) - bovenaan de trap

Het gemeentebestuur laat de ontwikkeling van, en de besluitvorming over het beleid, over aan betrokkenen, waarbij het ambtelijke apparaat een adviserende rol vervult. De politiek neemt de resultaten over, na toetsing aan de vooraf gestelde randvoorwaarden.

Het is van belang om een van deze trede te kiezen binnen je participatietraject. Let op: binnen een participatietraject kunnen ook verschillende trede naast elkaar bestaan in verschillende fases. Hierbij is het van belang om deze zo goed mogelijk in kaart te brengen vooraf. Je kunt mij hiervoor inzetten om je hierop te adviseren.

Dalfser participatieladder

WIE KAN JE BIJ WELKE TREDE BETREKKEN?

1. De participatievorm 'raadplegen' staat open voor eenieder.
2. De participatievorm 'adviseren' staat open voor belanghebbenden en deskundigen.
3. De participatievorm 'coproduceren' staat open voor daartoe uitgenodigde belanghebbenden en deskundigen.
4. De participatievorm 'meebeslissen' staat open voor daartoe uitgenodigde belanghebbenden.

Let op:

- Het college kan bepalen dat deelname aan de participatievorm 'raadplegen' wordt beperkt in aantal deelnemers.
- Het college kan bepalen dat ook anderen dan belanghebbenden kunnen deelnemen aan de participatievormen als bedoeld onder leden 2, 3 en 4 van dit artikel.

Bron: [participatieverordening](#)

STAP 2

OPSTELLEN PLAN VAN AANPAK

Het is verplicht om een plan van aanpak rondom inwonersbetrokkenheid op te stellen bij trajecten waarbij we participatie toepassen. Het plan van aanpak beschrijft het proces dat doorlopen gaat worden en hoe/op welke manier we onze inwoners gaan betrekken bij het onderwerp. In het plan van aanpak wordt vastgelegd voor welke trede in de participatieladder wordt gekozen en hoe we dit uitwerken in praktijk. Het voorbeeld sjabloon vind je op Sharepoint/intranet.

Dit plan van aanpak voeg je toe aan het projectplan of college/raadsvoorstel.

Onderwerp <i>Wat is het onderwerp waarop we onze inwoners willen betrekken?</i>	
Aanleiding <i>Waarom willen we onze inwoners betrekken op dit onderwerp?</i>	
Doel <i>Wat is het doel rondom het betrekken van onze inwoners op dit onderwerp?</i>	
Analyse gebied en doelgroep <i>Hoe ziet het gebied eruit waar het proces zich afspeelt? Zijn er gebiedskenmerken waar we rekening mee moeten houden? Wat voor soort doelgroep(en) kom je tegen?</i>	
Participatieladder <i>In dit gedeelte leg je uit voor welke trede van de participatieladder je kiest en waarom. Leg ook goed uit waarover de inwoners kunnen meebeslissen en waarover ook niet. Gebruik hiervoor het afwegingskader.</i>	
Kaders <i>Met welke eigen gemeentelijke regelgeving en eerder vastgesteld beleid hebben we te maken? Doel van dit onderdeel is om inzichtelijk te maken binnen welke kaders we in beginsel opereren. Geef aan waar inwoners wel of geen invloed op hebben.</i>	
Aanpak <i>Uitwerking van de participatieladder, voor welke methodes kies je, in welke volgorde, wie betrek je wanneer. Hiervoor kan je de toolbox als hulpmiddel gebruiken.</i>	
Betrokkenen <u>Onderdeel betrokkenen intern</u> <i>Blik vooruit door te beschrijven welke personen betrokken worden. Maak in ieder geval helder wie de bestuurlijk opdrachtgever (portefeuillehouder) is, wie de ambtelijk opdrachtgever, welke collega's erbij betrokken zijn en met welke stakeholders in ieder geval moet worden afgestemd. Denk hierbij ook aan de rol van de gemeenteraad.</i> <u>Onderdeel betrokkenen extern</u> <i>Blik vooruit door te beschrijven welke inwoners en andere stakeholders betrokken worden. Maak in ieder geval helder wie betrokken zijn in de samenleving, wie welke belangen heeft en of er verschillende doelgroepen zichtbaar zijn.</i>	
Planning	
Financiën	

HULPMIDDEL: TOOLBOX

Ik heb een toolbox ontwikkeld die kan je helpen bij het vinden van verschillende manieren van het betrekken van de inwoners van Dalfsen. Het beschrijft verschillende instrumenten en geeft aan welke voor- en nadelen er aan zitten. Dit betekent niet dat deze instrumenten de enige opties zijn voor het betrekken van onze inwoners. Het is bedoeld als een hulpmiddel en kan helpend zijn bij het opzetten van je plan van aanpak inwonersbetrokkenheid.

De toolbox omschrijft per instrument op welke trede van de Dalfser participatieladder deze zich bevindt. Daarnaast is er een uitwerking per instrument waarbij je informatie, voor- en nadelen en een ranking op basis van de 3 kernwaarden kan vinden.

De toolbox vind je als bijlage van dit handboek. Daarnaast kan ik je adviseren hierin.

Toolbox inwonersbetrokkenheid

WAT IS BELANGRIJK BIJ HET BETREKKEN VAN ONZE INWONERS? TIPS

Bij het betrekken van onze inwoners zijn de volgende punten van cruciaal belang:

1) Transparantie en duidelijkheid aan het begin

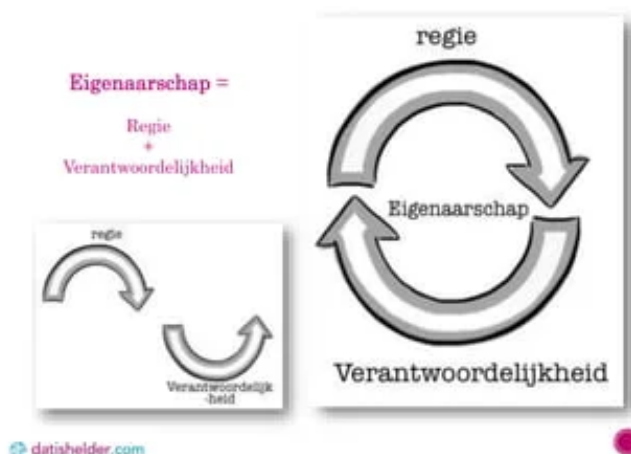
- Zorg voor transparante communicatie over besluitvorming, plannen en projecten. Als inwoners over bepaalde zaken niet kunnen meedenken, geef dit dan ook tijdig aan! Niets is zo vervelend voor inwoners als schijnparticipatie.
- Maak informatie gemakkelijk toegankelijk voor inwoners, bijvoorbeeld via online platforms, openbare vergaderingen en publicaties. Denk hierbij aan B1 taal!

2) Betrokkenheid vanaf het begin indien mogelijk

- Betrek inwoners in een vroeg stadium van beleidsontwikkeling en projectplanning indien mogelijk. Indien dit niet mogelijk is leg dan ook uit waar in het proces inwoners wel of geen invloed op hebben.

3) Diversiteit en Inclusiviteit

- Denk goed na over welke doelgroep of doelgroepen er aanwezig zijn in jouw proces. Dit is van invloed op de instrumenten die je kiest.

Eigenaarschap kan je pas voelen als je zelf regie en verantwoordelijkheid krijgt!

EVALUAREN EN LEREN

Inwonerbetrokkenheid is relatief nieuw, ook voor de gemeente Dalfsen. In de afgelopen jaren hebben we ervaring opgedaan, maar we weten nog lang niet alles. En we komen wel eens een hobbel tegen. Gelukkig maar, want dat maakt ons menselijk. Belangrijk is dat we het leren en evalueren vast onderdeel maken van participatietrajecten.

Om te kunnen leren van onze ervaringen hebben we een checklist opgesteld voor de evaluatie van participatietrajecten. Daarin toetsen we hoe het traject is verlopen. We maken onderscheid tussen

1. Een interne evaluatie van het proces, de inhoud en de samenwerking;
2. Een evaluatie die gepubliceerd kan worden.

De gemeenteraad kan de evaluatie gebruiken om haar controlerende rol uit te voeren.

Interne evaluatie

De interne evaluatie is voor onszelf om te leren van onze participatietrajecten. Dit zorgt ervoor dat we terugblikken op onze eigen keuzes en de uitkomsten en zorgt voor ontwikkeling van onze organisatie. Het sjabloon om te gebruiken vind je op Sharepoint. Je kan mij inzetten om de evaluatie te begeleiden.

Vragen uit deze evaluatie.

Het proces

- *Is er voldoende gedaan om de verwachtingen goed te managen bij deelnemers, belanghebbenden, en medewerkers en bestuurders binnen de gemeente?*
- *Heeft de initiatiefnemer zich voldoende ingespannen om een diverse groep belanghebbenden te betrekken? Is daarbij extra inzet gepleegd om ook mensen die van nature minder snel kunnen of willen meepraten te bereiken?*
- *Zijn zowel betrokkenen als niet-betrokkenen vooraf, tussentijds en na het participatietraject geïnformeerd over de stand van zaken? Het gaat zowel over informeren over de inhoud – belangrijke mijlpalen of besluiten – als over het proces – waar staan we nu, wie is aan zet.*
- *Was er helderheid over de rolverdeling en verantwoordelijkheden binnen het traject?*
- *Heeft er een evaluatie plaatsgevonden bij de deelnemers? In hoeverre zijn zij tevreden over de uitkomst van het participatietraject (1) en de uitvoering van het participatietraject (2)?*

De inhoud

- Is er een plan van aanpak gemaakt? Was deze voldoende concreet voordat het traject werd ingezet?
- Heeft het participatietraject het beoogde doel (en subdoelstellingen) behaald? Zo ja, is duidelijk waarom het succesvol was? Zo niet, is duidelijk waarom niet, en welke leermomenten er zijn voor de toekomst?

De samenwerking

- Heeft de gemeente of initiatiefnemer zich voldoende ingespannen om de juiste partijen tijdig bij het initiatief te betrekken?
- Heeft er een evaluatie plaatsgevonden onder de betrokken partijen (inclusief de eigen gemeentelijke organisatie)?
- In hoeverre zijn zij tevreden over de uitkomst van het participatietraject (1) en de uitvoering van het participatietraject (2)?

Externe evaluatie

Naast het interne evaluatieproces, is het ook verplicht om een eindverslag te schrijven die gepubliceerd kan worden. Dit is vastgelegd in artikel 10 van onze participatieverordening (te vinden op Sharepoint). Het sjabloon 'eindverslag inwonerbetrokkenheid' kan je hiervoor gebruiken.

Deze evaluatie kan geopenbaard worden.

Eindverslag inwonerbetrokkenheid

Onderwerp	
Doel	
Trede participatieladder	
Gevolgde procedure Beschrijf het participatietraject dat is doorlopen, welke stappen er zijn genomen en welke instrumenten er zijn gebruikt	
Samenvatting inbreng deelnemers	
Overzicht van de gemaakte afspraken	
Inhoudelijke reacties op geleverde inbreng Indien het participatieproces het karakter heeft van raadplegen, adviseren of coproduceren geeft het bestuursorgaan een inhoudelijke reactie op de geleverde inbreng.	

HULP NODIG?

IK BEN ER VOOR JE!

Vraagstukken kunnen ingewikkeld en lastig zijn, helemaal ook in het proces naar onze inwoners toe. Ik ben er voor je om te sparren, je te helpen en om mee te denken in hoe je het beste je participatietraject kan starten, doorlopen of evalueren.

Ik help je graag vanaf het begin, maar kan ook inspringen indien nodig tussentijds.

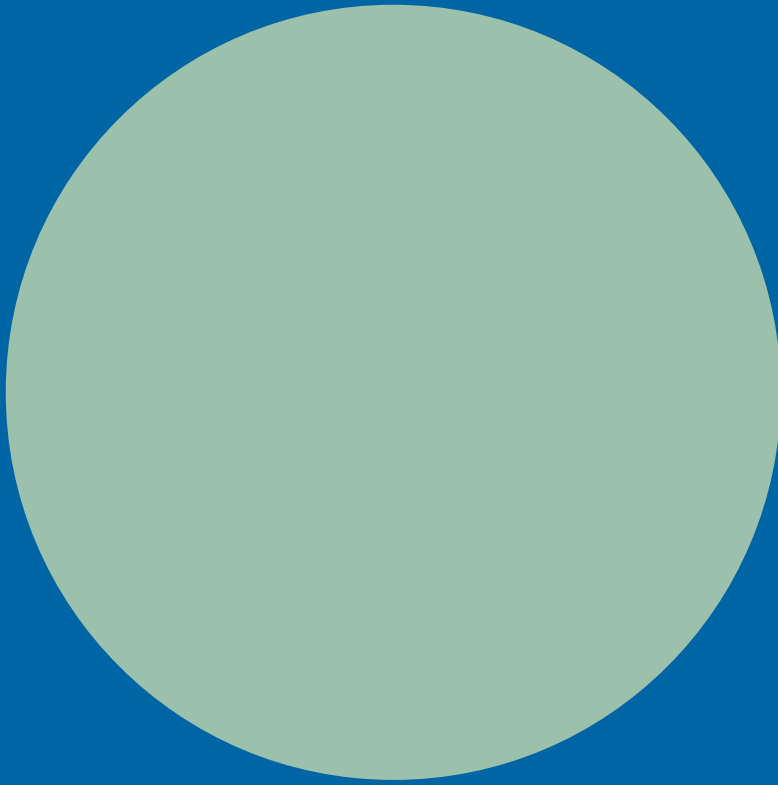

Marlot Niemeijer
m.niemeijer@dalfsen.nl

+31 529 488 278

WAAR KAN JE MIJ VOOR BENADEREN?

- Meedenken in keuze wel of geen participatie en hoe dat op te zetten
- Bepaling van de trede op de participatieladder
- Brainstormen over passende instrumenten om onze inwoners te betrekken in jouw project
- Het lezen en feedback geven op je plan van aanpak
- Sparren over een komend participatietraject
- Evaluatie van participatietrajecten

GEMEENTE DALFSEN

Marlot Niemeijer
Adviseur inwonerbetrokkenheid

m.niemeijer@dalfsen.nl